НОВИ САД - 1875 - Погинуо је српски хајдучки харамбаша Петар Пецијa Петровић, вођа устанка из 1853, познатог као Пецијина буна, приликом покушаја да код места Гаштица, преко Саве пребаци товар оружја борцима Босанско-хецеговачког устанка против Турака. После пропасти буне повукао се у планине и одатле нападао турске јединице. Кад је 1875. избио трогодишњи Босанско-херцеговачки устанак, сакупљао је четe устаника у северној Босни.

Догодило се на данашњи дан. Данас је петак, 10. септембар, 253. дан 2021. До краја године има 112 дана.

1526 - Турска војска под султаном Сулејманом II заузела је после победе над Мађарима у Мохачкој бици, Будим који је постао средиште Будимског пашалука, турске провинције током наредних 150 година, све до победа Еугена Савојског над Турцима, крајем 17. века.

1721 - Шведска и Русија су миром у Ништаду у Финској окончале Велики северни рат, започет 1700, у којем је руски цар Петар Велики потукао Швеђане и добио излаз на Балтичко море. Миром је Русији припала пространа територија од Финског до Ришког залива и градови Рига, Ревел и Нарва.

1839 - Рођен је амерички филозоф и логичар Чарлс Сандерс Пирс, оснивач прагматизма, филозофског правца који је касније развио Вилијам Џејмс. Веровао је да идеје најбоље могу бити испитане истраживањем последица које изазивају. Није имао универзитетску каријеру, углавном је радио у владиним службама, а његови утицајни "Сабрани списи" објављени су постхумно.

1855 - Рођен је немачки археолог Роберт Колдевеј, који је од 1899. до 1917. истраживао Вавилон и доказао да је та библијска метропола на реци Еуфрат, јужно од Багдада, стварно постојала.

1890 - Рођен је аустријски писац Франц Верфел. Велики успех постигао је новелом "Није крив убица, крив је убијени", с типично експресионистичким мотивом, сукобом оца и сина. Остала дела: песме "Пријатељ света", "Ми јесмо", "Један другом", драме "Човек огледало", "Хуарес и Максимилијан", "Павле међу Јеврејима", романи "Песма о Бернадети", "Прослава матуре", "Верди", "Барбара или побожност", "Четрдесет дана Мусе Дага", "Проневерено небо", "Звезда нерођених".

1906 - Појавио се први број "Шабачке чивије", једног од најбољих хумористичко-сатиричних листова у Србији. Лист је излазио до децембра 1909.

1914 - Рођен је амерички филмски режисер Роберт Вајз, двоструки добитник Оскара, који је каријеру почео као монтажер у филмовима "Грађанин Кејн" и "Величанствени Амберсонови" Орсона Велса. Филмови: "Крв на Месецу", "Три тајне", "Јелена од Троје", "Желим да живим", "Моје песме, моји снови", "Прича са западне стране".

1919 - У Сен Жермену код Париза закључен је мировни уговор између Аустрије и победничких сила у Првом светском рату, који је формално потврдио пропаст аустроугарске монархије и забранио Аустрији да се удружи са такође пораженом Немачком. Из оквира Аустрије издвојене су територије са већинским ненемачким становништвом. Уговором је такође призната Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца.

1928 - Умро је руски византолог и слависта Фјодор Иванович Успенски, професор универзитета у Одеси и Петрограду, дописни члан Српске краљевске академије, члан руске царске Академије, као и доцније совјетске. Од 1894. до 1914. руководио је Руским археолошким институтом у Цариграду. Био је плодан научник и аутор је најобимније и најсадржајније Историје Византијског царства.

1939 - Канада је објавила рат нацистичкој Немачкој, чиме је сукоб у Европи прерастао у светски рат. Јединице Канаде су се у Другом светском рату бориле у саставу трупа Британске империје, попут трупа других британских доминиона.

1942 - Британско ратно ваздухопловство је у Другом светском рату напало Дизелдорф са 476 авиона, који су избацили 100.000 бомби на тај немачки град.

1943 - После капитулације Италије у Другом светском рату, немачка војска је окупирала Рим.

1945 - У Норвешкој је под оптужбом за издају осуђен на смрт вођа норвешких нациста Видкун Квислинг. Током Другог светског рата био је председник владе окупиране Норвешке од 1942. до 1945, а 1940. је помогао нацистичкој Немачкој да окупира његову земљу.

1964 - Министри иностраних послова земаља Организације афричког јединства су на заседању у Адис Абеби прихватили план за окончање грађанског рата у Конгу.

1967 - Грађани Гибралтара одбацили су на референдуму могућност припајања Гибралтара Шпанији, определивши се да остану под британском управом.

1974 - На основу споразума постигнутог у Алжиру, Португалија је признала независност Португалске Гвинеје која је вековима била португалска колонија. Гвинеја Бисао постала је суверена држава под вођством председника Луиса Кабрала.

1976 - У судару путничких авиона "Трајдент" британске компаније "Бритиш ервејз" и " DC-9" југословенске компаније JAT северно од Загреба, погинуло је свих 176 особа у летелицама.

1981 - Слика "Герника" шпанског сликара Пабла Пикаса враћена је у Шпанију. Насликана је 1937. после нацистичког бомбардовања градића Герника, месташца које има посебан значај за Баске, током Грађанског рата у Шпанији. Од 1939. слика се налазила у Њујорку. Пикасо је оставио аманет да "Герника" не буде враћена док његова отаџбина не постане демократска држава. Краљ Хуан Карлос увео је демократски поредак у Шпанији 1976. године.

1989 - Мађарска је отворила границу према Западу и допустила одлазак хиљадама

грађана Источне Немачке, чији је масовни егзодус изазвао пад Берлинског зида и касније уједињење Немачке.

1991 - Хрватске сецесионистичке власти затвориле су заједнички југословенски нафтовод (Ријека - Панчево) и запленили нафту намењену рафинеријама у Панчеву и Новом Саду, које су убрзо морале да прекину рад.

1995 - Американци су са брода "Нормандија" у Јадранском мору почели да гађају српске војне и цивилне циљеве у околини Бања Луке крстарећим ракетама "томахавк", што је уз масовна бомбардовања из авиона радиоактивном муницијом и артиљеријске ударе НАТО Снага за брзо реаговање, одлучујуће допринело преокрету у грађанском рату у Босни и Херцеговини у корист муслимана и Хрвата.

1998 - Вође монархистичких протестаната, лојалних Лондону, и ирских римокатоличких републиканаца у Северној Ирској, сусреле су се први пут лицем у лице од 1922, али није постигнут одлучујући пробој ка склапању мировног споразума у том делу Уједињеног краљевства.

1999 - Албанци су други дан заредом прибегли насиљу у Косовској Митровици у покушају да уђу у српски део етнички подељеног града. У немирима је повређено 28 нападача и по четворица Срба и француских војника.

2002 - Швајцарска је постала 190. чланица Уједињених нација. Швајцарци су дуго сматрали да учлањење у УН није у складу са традиционалном неутралношћу.

2003 - Шефа шведске дипломатије Ану Линд ножем је у робној кући у Стокхолму смртно ранио један пролазник српског порекла. Линд је сутрадан умрла.

2006 - Престолонаследник Тонге, Сиаоси Тупоу V проглашен је за краља те пацифичке државе, након смрти оца. Краљ Тауфа Ахау Тупоу IV, један од последњих неуставних владара на свету, умро је у 88 години. Покојни краљ је ушао у Гинисову књигу рекорда 1976. године, као најтежи монарх на свету, са 209,5 килограма.

2007 - Најмање 37 особа је погинуло, а 150 је повређено у експлозији када је камион натоварен експлозивом ударио у возило на северу Мексика. У несрећи су страдали припадници војске, полиције, спасилачких служби и новинари који су се нашли на месту удеса када је уследила експлозија камиона, натовареног експлозивом за потребе једног рудника у северној држави Коахуила. Експлозија која се догодила у близини града Сакраменто, оставила је кратер пречника 20 метара.

2010 - Умро је Раде Марковић, српски глумац. У свету глуме био је активан читавих шест деценија и оставио је неизбрисив траг у историји српске културе. Студирао је Технички а потом Филозофски факултет у родном Београду, али се посветио глуми, играјући најпре у аматерским групама. На позоришним сценама остварио је око 100 улога, на филму осамдесетак, у телевизијским драмама, серијама и другим емисијама више од 60, учествовао је у готово 200 радио драма. Режирао два документарна филма. Био је професор глуме на Академији уметности у Новом Саду.

2011 - Готово 200 људи удавило се пошто је потонуо трајект, који је пловио на линији Занзибар-Пемба, у водама Танзаније недалеко од Занзибара. На претовареном пловилу налазило се око 800 путника.

2012 - Међународна управљачка група (ИСГ) одржала је шеснаести и уједно последњи састанак у Приштини на којем је донела одлуку о укидању надгледане независности Косова. Српски званичници тим поводом нагласили су да за Србе и надгледана и ненадгледана независност Косова и Метохије значи само наставак насиља и безакоња.

2013 - Стручњаци музеја Ван Гог у Амстердаму саопштили су да је откривена нова слика холандског мајстора, пронађена на тавану једног норвешког индустријалца који је слику склонио пре шест деценија, уверен да је купио лажно дело. Аутентичност слике, "Залазак сунца у Монмажуру", настале 1888. утврђена је тумачењем уметниковог потписа, хемијским и рендгенским анализама. Био је то први случај после 1928. откривања неког Ван Гоговог платна.

(Танјуг)